

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Panarion, Hoc Est, Arca Medica Variis Diuinæ Scriptvræ
priscorumq[ue] Patrvm Antidotis aduersus Animi morbos
instructa**

Busaeus, Johannes

Moguntiae, 1608

Vsura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54834)

drachmam, ouiculam, filium prodigum, qui sua consumpserat cum scortis perditum & repertum, mortuum & vita restitutum. His utamur mali auxilijs, per hæc animam nostram curemus. Assume in meditationem extremum diem, & anxietatem, & suffocationem, & mortis horam, & sententiam Dei urgentem, & Angelos festinantes, & animam in his grauiter conturbatam, qua à peccatrice conscientia amarè flagellatur, & ad ea, qua hic sunt, miserabiliter se conuertit, & inuitabilem longæ illius peregrinationis necessitatem. Describe mihi in mente tua ultimam communis vitæ subuersionem, cum veniet filius Dei in gloria sua cum Angelis suis. Veniet enim, & non cunctabitur, quum veniet ad iudicandum viuos ac mortuos, & reddendum unicuique iuxta opus suum: cum tuba illa magno & horrendo sono edito excitabit eos, qui à condito seculo dormierunt, & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala fecerunt, in resurrectionem iudicij, &c. Vbi bona, mala, manifesta, occulta, res, verba, cogitatus, omnia aceruatim, ut ab omnibus Angelis ac hominibus exaudiri possint, manifestè reuelabuntur. Ad hæc quales necesse est esse eos, qui male vixerunt? Vbi anima illa mergetur, qua in tot spectatorum conspectu derepente turpitudine plena visa est? Quali verò corpore insistentia illa & intolerabilia flagella sufferi? Vbi ignis inextinguibilis, & vermis indefinenter castigans, & fundum inferni tenebricosum ac horrendum, eiulatus amari, ululatus indecorus, ploratus & stridor dentium, vbi finem non habent mala? Neg, aliqua suppetit industria, neg, ars effugiendi amara illa supplicia. Hæc Basilus. Eadem prolixè inculcat B. Ioan. Chrysostomus, multaq; alia Theodoro lapsio, qui monasticen deseruerat, quæ lectu sanè sunt dignissima, permouereque ad pœnitentiam possunt hominem, etiam extremè de salute sua vel aliena desperantem. Tantum subiiciam exempla quatuor illustra ab eodem non longè à fine commemorata.

Macch. 25.

Isai. 66. 24.

Chryc. epist. 5.

EXEMPLA B. JOAN. CHRYSOST.
contra desperationem Apostatarum.

NARRABO tibi, THEODORE, qua nostris contigere temporibus I. Exempl. & quorum ipse testis esse valeo. Noui inuenem illum filium Urbani, qui continuo à teneris unguiculis absque custodia legitima educationis fuit, Dominus autem multarum rerum, pecuniarum, ministrorum, agrorum. Is cum dixisset, quam sit oblectatus consuetudine rei musice, deposito illo splendidissimo amictu, totoq; huius vitæ fastu, repente pallio se viliori contexit, ad montes, ad solitudinem secessit, egregiamq; exhibuit Philosophiam, non iuxta illius ætatis modum, sed qualem posset vir quispiam admirabilis & excel-

& excellens: deinde ad sacra mysteriorum sacerrima idoneus reputatus ma-
 gnam accessionem virtuti adiecit. Omnes gauisi sunt impense, Deumq; glo-
 rificarunt, quod in affluentia deliciarum enutritus, clarus ex progenitori-
 bus, & admodum adolescens, cunctam huius vite phantasiam fucantem se-
 licitatem semel conculcasset, & euasisset ad verum virtutis fastigium. Cum
 esset eo loci constitutus, & iure suspiciendus, ecce corruptores quidam exci-
 tantes id esse preter dignitatem generis, iterum illum in pristinos factus
 abduxerunt. Reiectis enim cunctis vite religiosa ornamentis à monibus in
 medium forum se contulit, & equis vectus, & magno stipatus famulatio-
 nam urbem obiuit, neq; sapere, neq; temperate viuere libuit: nimis enim deli-
 cijs incallescens in absurdos amores ceu nolens propellitur. Nemo erat ex coena
 conuersantium, qui non putaret de ipsius salute actum esse tantum ei ex am-
 adulatorum cohesit: cui accesserunt, carentia parentum, iuuentus, multa o-
 pes. Qui omnia calumniari solent, hominem traduxerunt eo nomine, quod
 à spiritualibus defecisset, inutilis futurus & rei familiari, quod superius
 tempore eloquentia deditus retulisset pedem, illicq; nihil fructus valuerit con-
 sequi. Cum esset itaq; multo suffusus pudore, quidam sancti viri, qui sepe
 in tales belluas impegerant, & experientia docti erant, spe diuina munus
 nunquam esse desperandum, obseruarunt eum assidue, visumq; in foro acces-
 serunt, complexiq; sunt: quos ille initio, velut è sublimi equo insidens ab-
 quebatur contemptim; tanta erat primum impudentia hominis. At illi mi-
 sericordes non ita multum ea contumelia mouebantur, in vnum illud figen-
 tes obrutum, vt quacunq; via agnellum lupo subtrahant, quod & callide per-
 fecerunt. Siquidem tandem velut obstupescens intra se abreptus est, caputq;
 assiduam eorum curam reuereri, & cum quadam vice vel procul obuiam fa-
 ctos iterum conspexit, ab equo cito desiliit, & oculis in terram deiectis cum
 multo silentio, qua ab illis agerentur, auscultauit, propiorq; factus maiori pu-
 dore suffundebatur, & honorem debitum eis exhibuit. Atq; ita lapsam pau-
 cis diebus diuine gratia reddiderunt, retribusq; omnibus expeditis in pristi-
 nam tranquillitatem asseruerunt. In tantam autem lucem emicuit, vt su-
 periores vitam, qua post casum peracta est, incessens, homo nihili videret-
 tur. Cum enim probe perspexisset, qua sit malorum esca distribuit in egentes
 opes omnes, eo facto se à noxijs curis exonerans omnem occasionem, qua po-
 tuit insidias tendere, abscidit. Viam qua ducit ad cælum incedens ad apicem
 virtutis iam dudum penetrauit. En ille, cum esset iuuenis, excidit, & ite-
 rum surrexit. Alius quispiam post multos sudores eremitice conuersationis,
 cui duntaxat vnus fuit conuictor, cum quo vixit planè angelicam vitam ad
 senectam vsq; perseuerans. Is aliquando ex versutia diaboli velut oscitans,
 ac remissior factus accessum maligno dedit, & lapsus est cum muliere se com-
 miscendo, qui nunquam viderat mulierem à tempore monastices suscepta.
 Is primò

II.

Is primò à contubernali petijt carnes & vinum, adiectis minis, nisi impetraret, se in forum perrecturum, quod dixit non tam desiderio carnum, quam ut prætectum captaret ad eundem urbem. Commilito veritus minus malum, affensit. Sed postquam amor sapientie in eo refraxit, palam professus est se debere adire urbem. Socius, cum videret se frustra reluctari, tandem id etiam concessit, sed abeuntem, à longè secutus, observavit quoniam desisteret. Vidit autem intrantem lupanar, expectans foris, donec libidinem cum scorto expleisset: egredientem amplexus est, & osculatus, nihil de commisso flagitio expostulando, tantum verò hortatus est, ut quoniam iam concupiscentia sua fecisset satis, secum in solitudinem rediret. Erubuit ob tantam mansuetudinem homo, animoq; perculsus & compunctus ad montem socium est persecutus. Ibi vir ille se casa inclusit, ianuaq; obserata alter panem & aquam quotidie ei praebebat: querentibus autem de se, iussit ut responderet se somnum capere. Ita per omnem vitam in ieiunijs, precibus & lacrymis animam à sordibus peccati repurgans perseveravit. Tempore autem non multo peracto siccitas viciniam inuasit: iubetur quidam in somnis adire virum inclusum, eumq; rogare, ut oret pro siccitate tollenda. At inclusi commilito respondet inclusum diem suum obijisse. Cum verò secundo vicini in somnis moniti essent, ut inclusum requirerent, ad casam inclusi venerunt, & quia ianua obstructa erat, parietes demoliti sunt. & cum virum reperissent, aduoluti pedibus eius obsecrarunt, ut superpetias ferret contra ariditatem. Ille primum renuit, eo quod memoria peccati sui ob oculos adhuc versaretur, sed tandem cum illi de visione sua narrassent, acquieuit, & precibus siccitatem dissolvit. Subiicit deinde tertium exemplum de adolescente, quem ducem latronum factum, & de salute sua desperantem convertit S. Ioannes Apostolus, quod fusè commemorat Eusebius lib. 3. Eccles. historiae, c. 22. Deniq; & quartum, de Onesimo, quem B. Paulus licet inutilem transfugam, inquit, & f. Epist. ad Phil. rem, non solum ipse amplexatus est mutatum in melius, sed etiam idoneum putavit, quem penitentem honore praeceptoris dignaretur.

VIDE V. Inconstantia. Iuramentum. Tentatio. Tepiditas spiritualis.

V S V R A.

Remedia contra Vsuram.

I REMED. Considera, quid diuinitus inspirata scriptura tradat de Vsuram vel sceleratione. ac primo quidem hortatur nos, ut libenter mutuo pecuniam, aliudue egentibus demus gratis. Sic in Deuteronomio. Si, inquit, vnus de fratribus tuis, ad paupertatem venerit, Deut. 15. 2.

Efff

non ob-

Matth. 5. 42.
Luc. 6. 34.

Deut. 23. 19.

Ib. 28. 12.

Ezech. 18. 13.

Pfal. 88. 31.

Basil.

Pfal. 14. 5.

Ezech. 18. 17.

Pfal. 54. 12.

Ambr. c. 13.

non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, & dabis mutuum, quod ex te indigere perspexeris. Et apud Matthæum. Qui petit à te da ei, ut non timuatur à te, ne auertaris. Et apud Lucam. Si mutuum dederis his, à quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis? nam & peccatores peccatoribus fænerantur, ut recipiant equalia. Benefacite, & mutuum date, nihil inde sperantes, & erit merces vestra multa. 2. prohibet mutuationem pecuniæ sive v'suræ vel lucri factam. Vt in Deuter. Non fænerabis fratri tuo v'suram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem. Et iterum. Fænerabis gentibus multis, & ipse à nullo fænus accipies. 3. docet apud Ezechielem Prophetam, egenum & pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, ad v'suram dantem, & amplius accipientem, aliq. detestanda facientem morte moriturum.

II. REMED. Considera sententias SS. Patrum. S. Cyprianus causas persecutionis exponens ita queritur de clero. Non in Sacerdotibus religio deuota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina, &c. Esurientibus in Ecclesia fratribus non subuenit, habere argentum largiter velle, fundos insidiosis fraudibus rapere, v'suris multiplicantibus fænus augere. Quid non perpeti tales pro peccatis eiusmodi mercedem? cū iam pridem pramonuerit, ac dixerit censura diuina. Si dereliquerint legem meam, & in iudicijs meis non ambulauerint, si iustificationes meas profanauerint, & precepta mea non obseruauerint, visitabo in v'rga facinora eorum, & in flagellis delicta eorum. S. Basilii homilia altera in Psal. 14. Propheta (Dauid) inquit, perfectum plene hominem describens, inter eius praeclare facta illud quoq. annumerauit, quod pecuniam suam non dedit ad v'suram. Quod vtiq. vitium in plurimis scripturae locis vituperari videtur. Nam Ezechiel in maximis ponit malis fænus, ut plus quam sortem accipere, & lex illud luculenter prohibet, dicens. Non fænerabis fratri tuo, & proximo tuo. Et rursus ait. Fænus super fænus, & dolus super dolum: & de ciuitate in multitudine malorum deprehensa quid ait Psalmus? Et non defecit de plateis eius v'sura & dolus. Enimvero inhumanitas est maxima, & qui egestate premitur, mutuum ad vitæ subsidium querat, dans vero minime sorte contentus ex miseri calamitate prouentus & opes sibi excogitet. Et infra. Genus hoc auaritia, & id est, partus ob multiplex, ut existimo, mali germen nominatur, aut forte ob mærores anxios, qui in mentibus fænore grauatorum gignuntur. Sicut enim dolores parienti, sic tempus statutum debitori existit fænus supra fænus, malorum parentum mala soboles. Hi sanctus v'surarum recte genimina viperarum dicuntur. Viperas enim dicit ventre materno perroso nasci: sic item fænora ad debitorum domos absumenda nascuntur. S. Ambr. in lib. de Tobia. V'suram quoq. ab usu arbitror dictam, quod ut vestes usu, ita v'suris patrimonia scindantur. Lugebre cera prima
littera

Ait tera sonat, parturit vox doloris est. Quid ibi potest esse boni, quod à dolore incipit, & ab obligatione? Lepores ferunt generare simul & educare, & continuo parturire. Isthis quoque anaglypharijs usurarum generatur, & supergeneratur usura, enutritur ac nascitur, & nata iam parturit. Et infra. Crescit semper pecunia, otium nescit auaritia, usura ferias. Omnes, inquit, torrentes vadunt in mare, & mare non adimpletur. Mare istud fenerator est. Omnium patrimonia tanquam fluctus absorbet, & ipse nescit expleri. Mari tamen plerique utuntur ad questum, fenerator nemo vititur, nisi ad dispendium. Et rursum. Et quia plerique, cap. 14. refugientes precepta legis, cum dederint pecuniam negotiatoribus, non in pecunia usuras exigunt, sed de mercibus eorum tanquam usuram emolumenta percipiunt, ideo audiatur, quid lex dicat. Neg. usuram, inquit, escarum accipies, neque omnium rerum, quas feneratoris fratri tuo. Fraus enim ista & circumscriptio legis est, & non custodia. Et putas te pie facere, qui à negotiatore velut mutuum suscipis? Inde ipse fraudem facit in mercium precio, unde tibi soluit usuram. Et escarum usura est, & vestis usura est, & quodcumque sorti accedit, usura est. Quod velis ei nomen imponas, usura est. S. Ioan. Chrylost. in Genes. In his sensibus Chryl. hom. 41 libris pecunijs prohibuit Dominus, ne quis usuram acciperet. Quam ob causam quia uterque magno damno afficitur. Nam debitor quidem inopia atteritur: creditor autem augens diuitias, & peccatorum accumulatur sibi multitudinem. Proinde ab initio olim Iudeis crassioribus tale dedit preceptum, dicens. Non feneratoris fratri tuo & proximo tuo. Quia igitur excusatione digni erunt, Deut. 23. qui Iudeis sunt inhumaniores, & post gratiam, & tantam à Domino misericordiam, inueniuntur his qui sub lege fuerunt inferiores, imò peiores (Et in Mattheum. Nihil praesenti usurarius turpius, nihilque crudelius. Siquidem huius Id. hom. 5. modi fenerator negotiatur aliena discrimina, & uberiores quassus de alterius infelicitate consequitur: atque in super quasi pietatis mercedem reposcit velut metuens, ne immisericors forte videatur: cum profecto pretextu miserendi, atque opem ferendi maiorem misero foueam crudelitatis effoderit specie iuuandi atterens inopem, ac manum porrigendo deiciens, & quasi in portum ex tempestate suscipiens, sed improviso turbine in multo magis crudele naufragium velut inter scopulos ac latentia saxa demergens. Et Auctor operis Id. hom. 22. imperfecti in Mattheum. Similis est pecunia usuraria aspidis morsui. Sicut enim qui ab aspidem percutitur, quasi delectatus vadit in somnum, & sic per sua uitam soporis moritur, sic & qui accipit sub usuris, pro tempore delectatur quasi qui beneficium acceperit, & sic per sua uitam beneficij non sentit, quomodo captiuus efficiatur. Nam sicut venenum aspidis latenter per omnia membra discurret, & corrumpit, sic usura per totas facultates eius discurret, & conuertit eas in debitum. Sicut enim fermentum modicum, quod mittitur in multam farinam, totam consersionem corrumpit, & trahit illam, & facit illam totam fermentum: sic cum usura in animam alicuius intrauerit,

- Aug. ep. 54 totam substantiam eius ad se trahit, & conuertit in debitum. S. Aug. ad Macedonium. Quid dicam de usuris, quas etiam ipse leges & iudices reddi iubent? An crudelior est, qui subtrahit aliquid, vel eripit diuiti, quam qui tradat pauperem fœnore? Hæc atq. huiusmodi male vtiq. possidentur, & vellent ut restituerentur, sed non est, quo iudicerepetantur. Et in Psalm. 33. Quam detestabile sit, & quam odiosum, quam execrandum esse fœneratorem, patet quia & ipsi fœneratores nouerunt. Si fœneraueris homini, id est, mutuum pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus quam dedisti expectes accipere, non pecuniam solam, sed aliquid plus quam dedisti, siue illud triticum sit vel vinum, siue oleum, siue quodlibet aliud, si plus quam dedisti expectas accipere, fœnerator es, & in hoc improbandus, non laudandus. S. Hier. in Ezechiel. Putant quidam usuras tantum esse in pecunia, quod prouidens diuina scriptura omnis rei auferi super abundantiam, ut plus non recipias, quam dedisti. Exod. 18. 17. Item alij pro pecunia solent munuscula diuersi generis accipere, & non intelligunt scripturam usuram appellare & super abundantiam quicquid illud est, si ab eo quod dederint plus reacceperint.
- III. REMED. Si magna veri lucri cupiditate ardes, conuerte usuram illicitam in licitam, temporalem in spiritualem, de qua Salomon in Prouerbij. Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei. Huius antidoti contra auaritiam fœneratorum S. Patres meminerunt. S. Basilius loco supra citato. Quando, inquit, pauperi daturus es mutuum in Domini gratiam, nihil inde speras, idem ipsum & donum & fœnus est. Donum quidem, quod à paupere non speratur, recepturum: fœnus verò ob Domini munificam liberalitatem pro illo reddentis, qui parua quidem per pauperem cum acceperit, maxima pro ipso retribuit. Qui enim pauperis miseretur, Deo fœnerat. Si quis in ciuitate diues tibi pro alijs spondeat, fideiussionem illius accipis, Deum verò non admittis tam multa se persolaturum pauperum causa pollicentem? S. Ambr. de Tobia. Sed fœneratorum vos delectat & usurarum vocabulum, id quod, non vides. Docebo quomodo boni fœneratores esse possitis, quomodo bonas queratis usuras. Dicit Salomon. Fœnerat Domino, qui miseretur pauperi, secundum autem datum eius retribuet ei. Ecce bonum fœnus de malo factum est. Ecce irreprehensibilis fœnerator, ecce usura laudabilis. Nolite ergo iam inuidentem me vestris commodis aestimare. Putatis quod hominem subtraham vobis debitorem? Deum prouideo, Christum surrogo, illum demonstro, qui vos fraudare non possit. Fœnerate ergo Domino pecuniam vestram in manu pauperis, ille astringitur, & tenetur, ille scribit, quicquid egenus acceperit. Euangelium eius cautio est. Quid dubitatis dare? S. Aug. Quid ergo, inquis, facio, ut sim vilis fœnerator? Attende, quid facit fœnerator. Minus vult dare certè, & plus accipere, hoc fac & tu. Da modica, accipe magna. Vide quam late crescat fœnus
- Aug. ep. 54
- Id. conc. 3.
- Hier. in c. 18.
- Exod. 18. 17.
- Prou. 19. 17.
- Basil. in Ps. 14.
- Ambr. c. 16.
- Prou. 19.
- Aug. in Psal. 33.

fœnus tuum. Da temporalia, accipe aeterna. da terram, accipe calum. Et cui dabo, forte dicis? Ipse Dominus procedit, quem fœneres, qui tibi inhiibat, ne fœnerator sis. Audi scripturam, quomodo fœneres Dominum. Fœnerat, inquit, Dominum, qui miseretur pauperis. Non enim eget à te Dominus, sed habes alium qui à te eget. Illi porrigis, ille accipit. Non enim habet pauper, quod tibi retribuatur. &c. Ecce Deus tibi de scriptura sua dicit. Da, securus esto, reddam. Quomodo solent dicere fidei iussores? Quid dicunt? Ego reddo, ego accipio, mihi das. Putamusne & hoc dicit Deus, ego accipio, mihi das? Plane si Deus Christus, quod non dubitatur, ipse dixit. Esuriui & dedistis mihi manducare, &c. Cum vni, inquit, ex his minimis meis fecistis, mihi fecistis. Eia auare fœnerator, vide quid dedisti, vide quid accepturus es. Si dedisses paucam pecuniam, & ille cui dederas pro parua pecunia tua daret tibi magnam villam incomparabiliter amplius valentem, quam tu pecuniam dederas, quantas gratias ageres, quanta letitia tollereres? Audi quam possessionem det, quem fœnerasti. Venite benedicti patris mei, Quid? quod dedistis? absit. Terrena dedistis, qua si non dedissetis, in terra putrescerent. Sed, percipite regnum quod vobis paratum est ab initio mundi. Similia habes in Chry. hom. 24. & 53. ad populum Ant.

Prou. 19.

Matth. 25.

IV. REMED. Considera fœneratorum mores, fraudes, nequitiam à SS. Patribus descriptos. S. Bas. *Auarus, inquit, videns inopem necessitate coactum ad genua sua supplicem procumbentem, flecti nescius persistat implacabilis, & nec precibus vincitur, nec lacrymis mollitur. Turat insuper se omnino carere pecunia, & querere, si quem ipse fœneratorem inueniat, & in humane mercaturæ impudens periurium addit. Postquam verò perspicit miserum illum meminisse fœnoris supra sortem, subridere incipit, familiarem & amicum appellat. Videamus, inquit, sicubi relictum est nonnihil argenti depositi. Hac itaq; commentitia simulatione ubi inescavit miserum, & litteris obstrinxit super eo fœnore confectis inde se proripit. Eodem modo describit fœneratorem B. Amb. & multo post addit. Nihil nequius fœneratoribus, qui lucra sua aliena damna arbitrantur: aucupantur heredes novos, adolescentulos diuites explorant per suos, adiungunt se, simulantes paternam & auitam amicitiam, volunt domesticas eorum cognoscere necessitates. Si quam causam inuenerint accusant verecundiam, pudorem arguunt, quod non ante de se speratum atq; presumptum. Sin verò nullos laqueos alicuius necessitudinis offenderint, intexunt tabulas, aiunt nobile prædium esse venale, amplam domum, accumulans proventus fructuum, annuos redditus exaggerant, hortantur ut coemant. Similiter faciunt preciosas vestes, & monilia nobilia predicantes. Negant se habere pecuniam, ingerunt suam, dicentes. Vtere ut tua: de fructibus emptæ possessionis precium multiplicabis, debitum reddes. Prædunt alienos fundos adolescenti, ut eum suis expo-*

Basin Psal. 14.

Amb. de Tobia c. 3. & 6.

lient, tendunt retia. Simul ut indagine cincta septa fuerit ingressus, totum cum in retia cautionum, laqueos vserrarum, petunt sibi obligari aut umptorium, paternum sepulchrum, praestituitur dies solutioni, dissimulant conuentio, quando potest solutio sustineri; ubi satis securum reddiderint, repente ingruunt & instant vehementius, causanti incumbunt dicentes: Tu pades tua praedia, nos nostram pecuniam non habemus. aurum dedimus, legum tenemus. tibi fructuum emolumenta procedunt, nobis nihil accrescit pecunia. Otiosa causatio est, saltem renouetur chirographum.

Id. c. 7.

V. REMED. Considera pericula & damna accipientis mutuo pecuniam, & damna a foeneratore. Nam idem B. Amb. statim subicit ibidem. Itaq; dum primum adolescens nihil putat de vestibus suis, aut possessionibus esse vendendum, ad haec facienda postulat dilationem. Vt sora applicantur ad sortem, accumulatur centesima. Iam suspirare incipit, iam malum suum agnoscit. die ac nocte vsuram cogitat: quicquid occurrerit foeneratorem putat: quicquid crepuerit, vocem sibi videtur foeneratoris audire. Si habes, cur non soluis? si non habes cur malum malo adiungis, & de vulneremedium quaeris? Cur quotidie obsidionem pateris foeneratoris? expugnationem times? vetus sententia est. Foeneratoris & debitoris, inuicem sibi occurrentium prospectum amborum facit dominus. Alter quasi praedam querit, alter quasi fera praedonem declinat. Ille quasi leo quaerit quem deuoret, iste quasi bos iuuenculus praedonis impetum reformidat. Ille quasi accipiter conguibus olorem quaerit inuadere, iste quasi anser aut fulica mauult se vel in praerupta deicere, vel in profunda demergere, quam istum humani corporis accipitrem sustinere. Quid quotidie fugis? Et si non occurrat foenerator occurrat tibi inopia tanquam bonus cursor. Et paulo post. Si quis pulsauerit nocte, foeneratorem putas sublecto, illico si quem subito intrare senseris, in furis exilis. Canis latrat, & cor tuum palpitat, sudor effunditur, anhelitus quatitur, quaeris quid mentiaris, ut foeneratorem differas & cum dilationem impetraueris, gaudes. Foenore tuo simulat se foenerator grauari, sed libenter impertit, quasi venator, qui seram cinxerit securus praedae. Et infra. Denique tempus impleueris sicut lupus nocte irruii, dormire non sinit, ex lecto ad publicum trahit, aut tabulis venditionis cogit subscribere. Ut fureris praedaris ad pedium, subscribis illico, venditurus aut um sepulchrum. Paterna sane ut partatur aliquid verecundia, emitur ieiunium solum, iactatur quod insecunda vendiderit, dispendiis onerauerit debitorem. M. x. & laudata venduntur, & inferuntur iam non instrumenta sed vincula. Tamen adhuc quaerendi filii iussores. Tribuuntur induciae, non ut praedam libertatis inueniat, sed ut consortem seruitutis astringat, qui se societ erummoso. At quid inuare potest aliene calamitatis accessio iam & amici fugiunt, conuina non recognoscunt, ipsi quoq; conspectus omnium refugit, redit mortem optans, cogitans eam sibi moueri.

moretur, quiete inferre. Deinde miserandū subiicit exemplum, quod Cap. 7.
 S. Basilii quoq; loco citato recitat. *Vidi ego, inquit, miserabile spectaculum, liberos pro paterno debito in auctione deduci, & teneri calamitatis heredes, qui non essent participes successionis & hoc tam immane flagitium non erubescere creditorem. Instat, urget, addicit. Mea, inquit, nutriti pecunia pro alimentis seruitutem recognoscant, pro sumpta licitationem subeant. agitur hasta de pretiis singulorum, non immerito hasta agitur, ubi caput quaritur: non immerito ad auctiōem peruenitur, ubi fors poscitur. Hac est feneratoris humanitas, hac debitoris stultitia, ut filiis quibus non reliquit pecuniam, libertatem auferat pro testamento chirographum dimittat, pro emolumento hereditatis, syngrapham obligationis.*

VI. REMED. Considera similiter pericula & damna feneratoris mutuo dantis sub vsura, quæ in Matthæum depingit Ioan. Chrysostr. Chry. hom. 51.
 Ostensurus enim maiorem laborem in vitiis quam virtutibus exercendis impendi. *Quid enim, inquit, difficilius, quam feneratoris & pro vsuris, vel aliis commutationibus vehementer sollicitum vades querere, & modo de pignoribus, modo de sorte, nunc de calculis, nunc de vsuris, nunc de vadibus, ipsis formidare? In his enim secularibus etiam subtilis fideiussionum securitas suscepta fragilis est. Et post. Nescis quot homines sortem amiserunt feneratoris expectatione, quot in pericula deciderunt, quoniam ampla desiderarunt fœnora; quod tam seipsos, quam alios in ultimam deuoluerunt paupertatem propter nimiam auaritiam? Noli enim mihi dicere, quæso, quia gaudet & gratiam habet (debitor) quod sibi fœnore pecuniam colloces, id enim crudelitate tua coactus fecit. Et rursum. Nunquam rebus suis incundè vitur fenerator, nec letatur, quoniam habet, sed quando sibi fœnus collatum est, non tam gaudet quod additio facta sit, quam mœret, quod nondum vsura sortem adæquarunt: ac ideo antequam perniciosus iste fœtus perfectior edatur, cogitur alium fœtum producere: ita fœnora in sortem redire compelluntur & immaturum ac abortiuum partum parere viperarum. Tales certe isti fœtus pecuniarum sunt, ut magis miserorum animas corrodant, quàm illa fera alios parentum soleant lacerare. Hac iniustitia vincula sunt, hic fasciculus violentarum commutationum. Et iterum. Ea de causa pecuniis abundas, ut paupertate homines liberes, non ut in paupertatem intrudas, & verò simulatione solaminis maiores facis erumnas, & liberalitatem vendis fœnore. Vendas licet, si vendis regno cælorum, nec centesimam partem abiectum & certe minimum liberalitatis pretium, sed vitam rapis immortalē. Quid ita pauper & egenus es, ita pusillanimus, ut paruo magna, & caducis pecuniis liberalitatem vendas, cum possis aeterno regno vendere? cur omissio Deo humano lucro sollicitaris? cur diuites transcurristi, & pauperi adheres? reliquisti eum qui reddere potest, et ingrato ac inopi loqueris? ille restituere desiderat.*

desiderat, hic non reddet nisi coactus: hic vix centesimam partem, ille centuplum & vitam aeternam: hic conuitio & contumeliis, ille singulari ac precipua laude: hic inuidiam multorum in te suscitatur, ille immarcescibilis tibi coronas connectit: hic deinde vix in hac vita, ille tam in hac vita, quam in futura. Putasne igitur extrema non esse amentia sic lucrari?

VII. REMED. Considera grauitatem poenarum solo iure humano in foeneratores dectetarum. Ecclesiastico certe iure illis inflictæ sunt decem. 1. quod à communionem arceantur, licet non sint excommunicati omnino. 2. quod destituantur Ecclesiastica sepultura, si ante mortem vsuras non restituerint, vel de restituendo idoneam dederint cautionem. Et quod, qui eos sepeliunt, sint de facto excommunicati. 3. quod oblationes eorum in Ecclesia non recipiantur, & qui receperint, maneant suspensi ab officio, & reddere debeant quicquid est receptum. 4. quod publicè ad sacramentum poenitentiae non sint recipiendi, nisi restituerint, vel idoneam de restituendo cautionem dederint, excepto solo articulo mortis. 5. quod eorum testamenta ipso facto sint irritantia si restituerint, vel idoneam cautionem dederint. 6. quod nullus interesse possit testamento vsurarii. 7. vt nullum Collegium, Vniuersitas, persona nulla vsurarios alienos, id est, non ex sua terra oriundos admittat, sed teneantur omnes locorum Domini tales expellere. Et qui secus fecerint, si est Episcopus, vel eo superior, ipso facto sit suspensus: si inferior clericus, ipso facto sit excommunicatus: si secularis, compelli debeat à magistratu Ecclesiastico censuris Ecclesiasticis. Si autem est collegium, vel vniuersitas, incurrat poenam interdicti. 8. Vt vsurario non detur actio repetendi vsuras, quas aliis soluit, nisi prius ipse restituat, quas ab aliis extorsit. 9. quod sint infames. 10. quod eis non sit parcendum, etiamsi bonis cesserint, aut mendicare debeant. Neque mirari debes tantas poenas vsurariis inflictas, quia non solum facti, sed etiam Ethnici Scriptores eos pro nequissimis hominibus habuere. Aristoteles in politicis ait vsuram prorsus cum naturæ legibus pugnare. Cato Censorius, teste M. Tullio, rogatus, *quid esset sanerari?* respondit. *Quid hominem occidere?* Augustinus quoque ad Macedonium scripsit *trucidari pauperem sanore.* Imò Christus comparauit eos latronibus, cum euerfis in templo numulariorum, (quos vsurarios fuisse notat in Matthæum Hieronymus) mensis, dixit. *Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.* S. Basilius & Chryostomus comparant eos pro-

e. quia in omnibus rit. de Vsuris.
Clem. cos. de sepult.
e. i. ibid.

e. quamquam. 6. de Vsur.

e. i. ibid.

e. Michael. de Vsur.
c. infames 3. q. 7.

Ar. 1. pol. c. 7.
Cic. 2. offic. 12.
Aug. cp. 54.

Matth. 21. 12.

Bas. in Psal. 14.
Chry. hom. 5. in Matth.

eos prodigiosis monstris. S. Ambrosius vult nihil illis esse nequius
& à doctoribus æquari diabolo. Amb. de Tobia.
c. 4 & 6.

VIII. REMED. Considera exempla eorum, qui diuinitus ob vfu-
ras castigati sunt. Terna refert Thomas Cantipratanus in Apiario. Cantip. lib. 2. c. 3.

*In porta frontis Ecclesie Cathedralis in Gallia (vt didici fratre Minore refe-
rente) imago Vfurarii sculpta de lapide desuper quasi cum sacco pecunia
evidentius præminet. Et autem quidam maximus ac ditissimus vsurarius
ciuitatis Ecclesiam quadam vice per portam debuit intrare, imago prædicti
vsurarii desuper cadens capiti intrare conantis illisit, & repente contritus tur-
piter expirauit. Et mox addit alterum. Vidi & ego ipse in Brabantie par-
tibus vsurarium nequam valde, qui multos nobiles & potentes exheredaue-
rat, & pauperes spoliauerat supra modum. Hic frequenter occurrens religio-
sis, rogabat quasi cum lacrymis pro se orari, sed in nullo penitus se correxit.
Cumq; super hoc eum frequentius arguissem, nec tamen in aliquo profecissem,
accidit vt repentina infirmitate correptus ad exitum propinquaret: & ecce
subito duo ingentes tenebrarum canes lectum iacentis circuitibus ambiebant.
Ipse verò protracta lingua ad longitudinem prope pedis dehiscens, horribiliter
expirauit. Tertium sit. Accidit nostro tempore, vt certissima relatione di-*

*dicimus in Vacellensi monasterio, vt congesta cuiusdam defuncti feneratoris
de Atrebatu pecunia in ipso cænobio seruaretur. Igitur die quadam cum ille
famossimæ sanctitatis monachus Walterus de Beaumont iuxta scrinium, in
quo pecunia seruabatur, oraret, desuper diabolus sedere vidit. Territus au-
tem ad horam, sed signo crucis munitus, interrogat. Quid hic sedes, quid hic
expectas nequissime humani generis inimice? Cui ille. Bene, inquit, & iuste
hic sedeo, hoc quod meum est conseruando. Nec mora, monachus ad Abbatem
currens, quid vidisset, exponit: Abbas verò in Atrebatum pecuniam cum o-
mni velocitate remisit. Quartum refert Casarius in libris miraculo-*

*rum. In ciuitate, inquit, Metensi sicut mihi narrauit Abbas quidam Ordinis
nostri, vsurarius quidam defunctus est, auarus nimis. Qui cum moriturus
esset supplicauit uxori suæ vt crumenam denariis refertam iuxta se poneret
in sepulchrum. Quod cum illa fecisset, quanto secretius potuisset, tamen late-
re non potuit. Accedentes ergo aliqui sepulchrum latenter aperuerunt, & ecce
duos ibi conspiciantur bufones, vnum in ore crumenæ, alterum in pectore. Ille
denarios in ore de crumena extraherat, iste suscipiens extractos cordi eius im-
mittebat, ac se diceret. Nos pecunia satiabimus cor tuum insatiabile. Qui-
bus visis illi timore percussit terram reitientes, fugerunt. Quid putas ani-
mam huius pati in inferno à vermibus immortalibus, si tam horrenda in eius
corpore demonstrata sunt in sepulchro? Addit paulo post quintum. Fuit*

*in Bacheim villa proxima famosa quedam vsuraria. Hec cum moritura es-
set, campum totum coruis ac cornicibus vidit repletum, & clamauit fortiter.*

Gggg

Ecce

Ecce modo appropinquant foris ad me: & adiecit. O va ô va, modo sunt in tecto, modo in domo, modo pectus meum laniant, modo animam meam extrahunt: sicq; cum ululatu efflauit spiritum, à demonibus ad inferos educendum: qui eadem nocte corpus de feretro, multis qui aderant videntibus tolentes vsque ad tectum leuauerunt, & cum trabi impingerent iuxta limen ostii illud cadere sinentes, confregerunt. Exincta sunt luminaria, fugerunt homines mane in iam dicto loco corpus reperientes, quod bestiali sepulture tradiderunt. Sextum sit sancti Bern. Senensis. Legitur, inquit, de usurario quodam post splendidam cenam cum dormiret in lecto cum uxore sua subito experges factus exilierit de lecto: cum autem ab uxore sua, quid haberet interrogaretur, ait. modo raptus fui ante iudicium Dei, ubi tot & tam terribilia sunt opposita contra me, quod nec sciri, nec potui respondere: cumq; fuerim diu ad penitentiam expectatus, nec hucusq; volui diuini preceptis, & bonis inspirationibus obedire. Audiui nunc iudicem contra me sententiam protulisse, meq; datum audiui potestati demonum, qui me hodie ad aeterna supplicia asportare debeant. Quo dicto de pertica vili veste assumpta domum rabido cursu egressus est: quem sui hinc inde quærentes, in quodam monasterio monachorum matutinum cantantium inuenerunt. Cunctis igitur cum ad penitentiam inducentibus, nec proficere valentibus, ratione, aut exhortatione, vel precibus custoditus est diligenter vsq; ad sextam horam. Deniq; cum eius consanguinei domum illum reducere vellent, & ad quendam fluuiam, per cuius pontem transituri erant peruenirent: viderunt nauim quandam rapido cursu ascendente à nullo, ut videbatur, conductam: sed ab usurario plena demonibus visa est, qui, ut ait, ideo venirent, ut eum ad aeterna supplicia asportarent. Quo dicto, statim violenter de manibus eorum à demonibus rapitur, & in nauem proicitur, & cursu rapido retracta, subito disparuit eum demonibus & prada, prefata nauis.

IX. REMED. Pro fœneratoribus, qui queruntur si non fœnerentur, se non habituros, vnde viuam. Audent etiam fœneratores, inquit B. Augustinus, dicere. Non habeo aliud, vnde viuam. Hoc mihi & latro diceret deprehensus circa parietem alienum; hoc mihi & lano diceret, emens puellas ad prostitutionem: hoc & maleficus incantans mala, & vendens malitiam suam. Quicquid tale prohibere conaremur, responderent omnes, quia non haberent, vnde viuarent, quia inde se pascere: quasi non hoc ipsum in illis maxime puniendum est, quia artem nequitie delegerunt, vnde vitam transigant, & inde se pascere volunt, vnde offendant eum, à quo omnes pascuntur. Et B. Chrysostomus in Matthæum. An forte modi uisè viuendi non inueniuntur? Num sunt agrorum cultus, gregis pabula, armentorum custodia, manuum operatio, solers rerum tuarum cura? Quid in sanis, quid cespitas agriculturæ spinarum occupatus. Sed aduersantur, in-

S. Bernardin.
serm. 43, art. 3.
c. 3.

Aug. in Psal. 128

Chry. hom. 57.

quies, frugibus terra multa, grando, rubigo, imbres copiosi. Sit sane, non tamen tot tantaq; illis contraria sunt quot fœnori. Quicquid enim accidit, fructui solummodo nocet: fors autem, id est, ager semper inuiolabilis remanet. In hac vero tua mercatura multi sortis etiam naufragium pertulerunt, & antequam detrimentum patiantur, continuè curis vexantur. Et S. Basilius Basil. serm. 2. in psalmo 14. Quomodo, inquis, nutriar? Habes manus, habes artem, fac aliquid unde mercedem capias, ministerium cuiuspiam exhibeto stipis emerenda gratia. Multa sunt excogitata parando victui exercitationes, occasiones multa. Atqui vires non suppetunt ferendo labori idoneæ? Ne corrogare ac petere pigeat te ab opulentis possessoribus. Verum turpe, inquis, rogare? Turpius verò accepto fœnore omnibus spoliari. Non omninò dando leges, hoc ego dico sed ostendens omnia tibi tolerabilia esse, quam fœnore inuolui. Formica potest, neq; rogans neq; mutuo accipiens, nutrir: & apes proprii nutrimenti reliquias regibus gratuito condonant, quibus nec manus, nec artes natura dedit: tu autem industriam animal, homo, vnã tantum ad vitæ usum viam reperire nescis?

X. REMED. PRO mutuataris, qui quæruntur se vitam tolerare non posse, nisi mutuam pecuniam accipiant à fœneratoribus. Docent quidem Theologiæ moralis tractatores quemlibet Christianum posse necessitate aliqua urgente accipere mutuum à fœneratore, imò extrema necessitate urgente posse etiam alium in iucere ad mutuo dandum cum spe fœnoris, id tamen S. Patres dissuadent, nominatim S. Basilius loco citato. ita enim scribit. Dixeris tu mihi. Urget mediocris necessitas, spe interim nulla alicunde affluente proventus pecuniarum. Quæ quæso utilitas ex hodierna dilatione? Rursus ad te paupertas, ut velox cursor recurret, & ipsa necessitas cum auctario aderit. Fœnus enim omnimodam liberationem, sed parvam difficultati moram præbet. Hodie patiamur ex egestate dura, & ne cunctemur in crastinum. Nam si nunc minimè acceperis simili modo fueris hodie, & reliquo deinceps tempore pauperi. Si autem acceperis, longè plus affigeris fœnore paupertatem augente. Et nunc quidem nullus tibi probro dat paupertatem, cum malum sit minimè voluntarium: si autem fœnori fueris obnoxius, nemo erit qui non te stoliditatis con demnet. Et paulo post. Quid ergò nobis ipsis opprobria ex are alieno comparamus: nemo vulnere vulnus curat, nemo malis malo medetur, nec paupertas fœnore corrigitur. Diues es? noli mutuo sumere. Pauper es? noli item sumere, nam si nullius rei es indigus, quid tibi cum fœnore? Si verò nihil habes, non iam mutuum rependes. Noli tuam ipsius vitam serapententiæ tradere, ne quando beatos existimes dies, qui fœnus præcesserunt. Hoc enim vno pauperes à diuitibus differimus, quod securi sumus, atq; eos vigilantes continuo nos dormientes videmus. Qui autem debet, & pauper est, &

Pro. 5. 15. iuxta
70.

curis anxius, ne noctu quidem indulget somno. Et rursum. Bibe igitur misere ex tuis vasis aquam ut ait Salomon, hoc est, proprias considera facultates ac subsidia vite. Non ad alienos fontes propera, sed ex proprii fontis scaturigine tibi vite solatia collige. Habes vasa area, vestes, iumenta, diversi generis suppellectilem, hac vende: omnia denique perdere ac proiicere praestat, quam libertatem. Sed me pudet, inquis, hac publicare. Quid ergo, ut paulo post alium abs te eadem in medium efferat, tuorumque bonorum auctionem faciat praecanis voce publica, & in oculis tuis vili pretio vendat? ne ad alienas fores accedas. reuera enim puteus alienus angustus. Melius est longè paulatim studio & exercitatione egestatem consolari, quam vno simul tempore elatum alienis facultatibus paulo post omnibus simul apud te existentibus priuari. Si habes unde reddas, cur presentem necessitatem eorum quae habes subsidia non releuas? Si verò cunctaris exoluere, & haeres dubius, malum malo curas. Sumere mutuo, initium mendacii, ingratitude occasio, perfidia & periculi. Pauper es nunc, sed liber: si acceperis ad usuram mutuum, primum per hoc non ditescēs, sed & amittes libertatem.

VIDE V. *Auaritia. Impatientia in paupertate. Munerum corruptela. Negotiatio illicita. Simonia.*

F I N I S.

LAUS DEO DEIPARÆQ.

INDEX